

Jan A. Prochowski

Spółka akcyjna w prawie UE

Zarządzanie. Teoria i Praktyka nr 1, 91-102

2010

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Jan A. Prochowski

Wyższa Szkoła Menedżerska w Warszawie

SPÓŁKA AKCYJNA W PRAWIE UE

Streszczenie

Założenie w Polsce firmy i zarządzanie nią jest procesem wysoce skomplikowanym. Aby powyższy zamiar zrealizować i kontynuować go, niezbędna jest znajomość – bez żadnej przesady – kilkuset dokumentów. W jednej z publikacji wymieniono nawet liczbę 800 dokumentów. Unia Europejska, której jesteśmy członkami, również ma swoje, czasem wydaje się, że zbyt biurokratyczne zasady.

Prezentowany artykuł w ograniczonej – co zrozumiale – formie opisuje podstawowe wymogi niezbędne dla założenia i prowadzenia firmy tak, aby procesy te były adekwatne do potrzeb UE.

Uwagę główną skoncentrowano na problemach założycielskich, kapitałowych i ustroju spółek akcyjnych.

Wprowadzenie

Jednymi z fundamentalnych wolności Rynku Wewnętrznego Unii Europejskiej są zasady swobody świadczenia usług oraz swobody zakładania przedsiębiorstw.

Artykuł 43 Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską (TWE)¹, potwierdza iż nie można ograniczać swobody przedsiębiorczości obywateli jednego Państwa Członkowskiego na terytorium innego państwa Wspólnoty. Swoboda ta w praktyce zapewnia wolność działalności gospodarczej w odniesieniu do:

¹ Artykuł 43: „Ograniczenie swobody działalności obywateli jednego Państwa członkowskiego na terytorium innego Państwa członkowskiego są zakazane w ramach poniższych postanowień; zakaz ten obejmuje również ograniczenia w tworzeniu agencji, oddziałów lub filii przez obywateli danego Państwa Członkowskiego. Z zastrzeżeniem postanowień rozdziału dotyczącego kapitału, swoboda przedsiębiorczości obejmuje postępowanie i wykonywanie działalności prowadzonej na własny rachunek jak również zakładanie i zarządzanie przedsiębiorstwami, a zwłaszcza spółkami w rozumieniu artykułu 48 akapit drugi, na warunkach określonych przez ustawodawstwo Państwa przyjmującego dla własnych obywateli” Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską, Tekst skonsolidowany (uwzględniający zmiany wprowadzone Traktatem z Nicei), Dz. Urz. UE C 325 z 24 grudnia 2002 r.

- wyboru miejsca działalności gospodarczej,
- wyboru formy, w której działalność ta ma być prowadzona.

Podjęcie działalności gospodarczej w formie spółki, w tym też Spółki Akcyjnej jest objęte działaniem powyższej zasady. Dla powstania spółek istotne jest to, aby one zostały założone według prawa któregoś z państw członkowskich oraz to, iż muszą być związane ze Wspólnotą przez siedzibę statutową bądź administracyjną².

Za spółki, które korzystają ze swobody podejmowania działalności gospodarczej, uznane są, zgodnie z art. 48 akapit drugi TWE: „Spółki prawa cywilnego lub handlowego, a także spółdzielnie lub inne osoby prawne prawa publicznego lub prywatnego z wyjątkiem spółek, których działalność nie jest nastawiona na osiąganie zysków”. Co prawda, zapis ten w zakresie zbliżania prawa Wspólnoty, dotyczy prawa spółek w ogólności, to jednak konkretne środki Wspólnoty ograniczają się w istocie do prawa spółek kapitałowych, w szczególności zaś: spółki akcyjnej, spółki z ograniczoną oraz spółki komandytowo-akcyjnej”³.

Prawo spółek z ograniczoną odpowiedzialnością w prawie Wspólnotowym jest regulowane częściowo, jedynie w zakresie rachunkowości, publikacji ogłoszeń, funkcjonowania i bytu spółki jednoosobowej.

Regulacje zaś dotyczące bytu spółki akcyjnej w ramach prawa Wspólnot są różnorodne oraz pozwalają swobodnie poznać pełny ogólny system prawa akcyjnego. Spółka akcyjna według tego systemu wykazuje samodzielność pod względem prawa i jest wyposażona w kapitał zakładowy podzielony na akcje. Akcjonariusze są wyłączeni z odpowiedzialności za zobowiązania spółki. Organizacja kapitału zakładowego wynika ze szczegółowych regulacji. Struktura organizacyjna jest definiowana w płaszczyźnie kierownictwa i walnego zgromadzenia.

W płaszczyźnie kierownictwa wyodrębnia się obszar prowadzenia spraw spółki i nadzoru. Prawo Wspólnoty dopuszcza istnienie dwóch systemów kierownictwa: system dualistyczny charakteryzujący się tym, że istnieją dwa osobne organy oraz system monistyczny charakteryzujący się tym, iż istnieje jeden organ kierownictwa. Przewidziany jest też swobodny obrót akcjami oraz prawo do uczestniczenia w obrocie giełdowym. Prawa Akcjonariuszy powinny być równe, w szczególności prawo do głosu, roszczenie do dywidendy i obowiązków, zwłaszcza obowiązek pokrycia akcji. Rachunkowość uregulowana jest co do głównych zasad. Dokumenty księgowe podlegają badaniu przez biegłych rewidentów i muszą być ogłoszone. Regulacje prawa akcyjnego obejmują zasady prawne funkcjonowania przedsiębiorstw powiązanych. Wszystkie dyrektywy unijne w zakresie materialnego prawa spółek państw członkowskich odnoszą się do prawa akcyjnego (spółki akcyjnej, spółki komandytowo-akcyjnej)⁴. Niektóre tylko odnoszą się do prawa spółki z ograniczoną odpowiedzialnością⁵.

² Behrens P., *Dział II. Prawo Spółek*, [w:] *Prawo gospodarcze Unii Europejskiej*, Skubisz R. (red.), Warszawa 1999, s. 461.

³ *Ibidem*, s. 469.

⁴ Dyrektywa Rady 68/151 z 9.3. 1968 o publikacji ogłoszeń, władzy reprezentacyjnej organów

Publikacje ogłoszeń przewidzianych przez prawo handlowe

W zakresie publikacji ogłoszeń przewidzianych przez prawo handlowe prawo dyrektyw zawiera regulacje co do środków, przedmiotów oraz skutków publikacji ogłoszeń.

Środki publikacji

Pierwotnie środki publikacji znajdują swoje miejsce w rejestrach publicznych (rejestr handlowy lub rejestr spółek) wraz z dołączonymi do niego dokumentami z danymi oraz podlegają ogłoszeniu w krajowym dzienniku urzędowym.

Rejestr w państwach członkowskich może mieć – ze względu na formułę organizacyjną – formę zcentralizowaną lub zdecentralizowaną. Dla każdej spółki i dla każdego oddziału spółki we właściwym rejestrze musi być złożony jeden zbiór akt zawierający wszelkie dokumenty i wpisy. Środkami publikacji są: wgląd osób trzecich do rejestru poprzez wydawanie z rejestru odpisów, zamieszczanie na korespondencji handlowej formy prawnej spółki oraz numer wpisu spółki do rejestru. Ta sama zasada odnosi się do oddziałów spółki.

Przedmioty publikacji

Obowiązkowi publikacji podlegają: dokumenty założycielskie (statut, ewentualnie akt założycielski spółki, kapitał spółki, sprawozdanie biegłych o wniesieniu kapitałów niepieniężnych (aportów) do spółki akcyjnej, informacje o składzie organów kierowniczych i kontrolnych spółki, informacje o tym, czy osoby uprawnione do reprezentacji posiadają samodzielną lub łączną władzę reprezentacyjną, zmiany dokumentów założycielskich, orzeczenia sądowe o nieważności spółki, informacje o podwyższeniu kapitału, oferta poboru nowych akcji, informacje o obniżeniu kapitału, przymusowe umorzenie akcji poprzez obniżenie kapitału oraz ponowne nabycie (obniżonych) akcji, orzeczenia sądowe o nieważności uchwały walnego zgromadzenia o zamknięciu rocznym, koncentracja wszystkich udziałów w jednym ręku, przeniesienie siedziby, fuzja, podział rozwiązania, ustanowienie likwidatorów oraz zamknięcie spółki. W odniesieniu do koncernów, dodatkowo publikacji podlegają też informacje dotyczące tworzenia

i nieważności spółek (Dz. Urz. 1968, L 65/8); Dyrektywa Rady 77/91 z 13.12.1976 r. o przepisach w zakresie zakładania spółek akcyjnych oraz utrzymanie i zmiany dotyczące kapitału (Dz. Urz. 1977, L 26/1 z późn. zm.); Dyrektywa Rady 78/855 z 9.10.1978 r. o fuzji spółek akcyjnych (Dz. Urz. 1978, L 265/36); Dyrektywa Rady 78/660 z 25.07.1978 r. o zamknięciu rocznym spółek kapitałowych (Dz. Urz. 1978, L 222/11); Dyrektywa Rady 82/891 z 17.12.1982 r. dotycząca podziału spółek akcyjnych (Dz. Urz. 1982, L 378/47); Dyrektywa Rady 83/349 z 13.06.1983 r. o skonsolidowanym zamknięciu rocznym (Dz. Urz. 1983, L 193/1); Dyrektywa Rady 84/253 z 10.04.1984 r. o dopuszczaniu rewidentów zamknięć rocznych (Dz. Urz. 1984, L 126/20); Dyrektywa Rady 89/666 z 27.12.1989 r. o przewidzianej przez prawo handlowe publikacji ogłoszeń przez prawo spółek (Dz. Urz. 1989, L 395/36); Dyrektywa Rady 89/667 z 21.12.1989 r. dotyczące spółek z ograniczoną odpowiedzialnością z jednym wspólnikiem (Dz. Urz. 1989, L 395/40).

⁵ Dz. Urz. 1990, L 317/60; Dz. Urz. 1983, L 193/1; Dz. Urz. 1989, L 395/36; Dz. Urz. 1989, L 395/40.

koncernu przez ofertę przejęcia lub poprzez umowę o ustanowieniu dominacji tzw. umowę o decydującym kierownictwie oraz informację dotyczące skonsolidowanego zamknięcia rocznego.

Skutki publikacji

Prawo dyrektyw unijnych zawiera postanowienia w odniesieniu do skutków publikacyjnych⁶. Możemy je zaklasyfikować jako konstytutywne i deklaratywne, z jednej strony oraz negatywne i pozytywne skutki rejestracji z drugiej strony⁷.

Dokumenty i dane, w świetle zasady jawności w znaczeniu negatywnym nie mogą być aż do chwili ich ogłoszenia przedstawiane osobom trzecim. W świetle zasady w znaczeniu pozytywnym, po ogłoszeniu Spółka może powoływać się wobec osób trzecich na opublikowane dokumenty i dane.

Przypadek niezgodności pomiędzy wpisem i ogłoszeniem polegające na tym, że ogłoszenie odbiega od treści rejestru, nie wywołuje pozytywnego skutku na korzyść Spółki, gdyż nie może ona powoływać się wobec osób trzecich na ogłoszone w tej sytuacji okoliczności. Zaś osoby trzecie, z tego ogłoszenia mogą sobie rościć pozytywne skutki, gdyż mogą powoływać się na ujawnianie okoliczności. Osoby trzecie zawsze mogą powoływać się na rzeczywisty stan prawny zgodny z prawdą.

Założenie Spółki

Prawo zawiera szereg postanowień o założycielach, dokumentach założycielskich, wniesieniu kapitału, spółce w organizacji, kontroli procedur założycielskich a także uchybieniach formalno-prawnych podczas tych procedur. Regulacje te odnoszą się do spółek kapitałowych.

Założyciel

Spółki mogą być zakładane przez jedną osobę fizyczną, kilka osób fizycznych, jedną osobę prawną lub kilka osób prawnych. Przywilej zakładania przez indywidualnych przedsiębiorców odnosi się do zakładania spółek z ograniczoną odpowiedzialnością.

Dokumenty założycielskie

W odniesieniu do spółek akcyjnych prawo dyrektyw w sposób wyczerpujący określa wymogi dotyczące dokumentów założycielskich i ich treści⁸. Dokumentami założycielskimi są statut spółki ewentualnie akt założycielski. Oba te

⁶ Behrens P., *op. cit.*, s. 474.

⁷ Szer S., *O charakterze prawnym Spółki akcyjnej; spółki z o.o. przed ich rejestracją*, [w:] „Czasopisma Prawnicze i Ekonomiczne”, Kraków 1936.

⁸ Szajkowski A., *Prawo spółek handlowych*, Warszawa 1997, s. 301-561.

dokumenty powinny zawierać minimum informacji⁹, w szczególności zaś: firmę spółki, formę prawną, siedzibę spółki, przedmiot przedsiębiorstwa, dokładne informacje o założycielach oraz nakładach poniesionych przy zakładaniu spółki, jak również informacje o podziale dywidendy.

Wniesienie kapitału

Kapitał minimalny w odniesieniu do spółek akcyjnych rejestrowanych w UE wynosi 25.000 ECU, w przypadku spółek rejestrowanych w Rzeczypospolitej Polskiej kapitał ten wynosi 100.000 PLN. Obowiązuje zasada zakazu emisji akcji poniżej wartości nominalnej akcji. Akcjonariusze nie mogą być zwolnieni z obowiązku pokrycia akcji czyli wniesienia wkładu. Wkłady na pokrycie wydawanych akcji muszą być już w momencie założenia spółki wniesione przynajmniej w ¼ wysokości¹⁰. Wkłady zaś niepieniężne (aport) muszą być wniesione w całości w ciągu pięciu lat. Wkładami tymi mogą być przedmioty majątkowe¹¹. Z wniesienia aportów musi być sporządzone sprawozdanie biegłych, które podlega ogłoszeniu.

Spółka w organizacji

Spółkę akcyjną lub spółkę z ograniczoną odpowiedzialnością „w organizacji należy rozumieć jako zawiązaną przez założycieli spółkę w okresie od podpisania aktu notarialnego do chwili jej wpisu do rejestru handlowego” W prawie niemieckim spółka w organizacji określona jest terminem „*Vorgellschaft*”, zaś w prawie francuskim *société en formation*. Dosłowne tłumaczenie tych terminów brzmi „przedspółka”.

Kontrola procedury założycielskiej

Prawo dyrektyw akcentuje praktykę podczas zakładania spółek kapitałowych wymagającą zachowania kontroli tego procesu przez notariusza, organ administracyjny lub sąd uważany za równorzędny. W przypadku gdy założenie spółki nie podlega żadnej prewencji administracyjnej lub sądowej to zarówno akt założycielski jak też statut prawny powinny być poświadczone publicznie czyli uwierzytelnione notarialnie bądź administracyjnie.

Braki w procesie założycielskim

Podstawowymi formalnymi przesłankami nieważności procesu założycielskiego spółek kapitałowych są: rzeczywisty brak lub formalna nieważność dokumentów założycielskich oraz rażąca niepełność ich treści. Materialne przesłanki nieważności procesu założycielskiego dotyczy sprzeczności z prawem

⁹ Szumański A., *Spółka akcyjna*, [w:] Włodyka S. (red.), *Prawo spółek*, Kraków 1996, s. 498-499.

¹⁰ Kaczkowski J., *Polskie prawo o spółkach akcyjnych. Ustawa i komentarz*, Poznań 1929, s. 12-26.

¹¹ Behrens P., *op. cit.*, s. 476.

przedmiotu przedsiębiorstwa¹², naruszenie przepisów o wniesieniu kapitału, niezdolność do czynności prawnych wszystkich współników – założycieli, oraz powstanie spółki jednoosobowej. Nieważność musi być stwierdzona w drodze orzeczenia sądowego. Konsekwencje nieważności są poddane ograniczeniom nieważności nie ma mocy wstecznej, lecz powoduje jedynie ze spółka ulega likwidacji, zaś powstałe zobowiązania pozostają jako obowiązujące¹³. Z tego względu drastycznie ograniczone są przyczyny nieważności¹⁴.

Ochrona kapitału w prawie akcyjnym

Prawo dyrektyw a zwłaszcza „Dyrektywa Rady 77/91 z 13 grudnia 1976 r. o przepisach w zakresie zakładania spółek akcyjnych oraz utrzymanie i zmiany jak i kapitału”¹⁵ wychodząc z zasady stałego kapitału minimalnego uznawanego w wysokości 25.000 ECU zawiera regulacje nie tylko o wnoszeniu kapitału w przypadku zakładania spółki ale również precyzyjne przepisy o utrzymaniu kapitału i zmianie kapitału.

Utrzymanie kapitału

Utrzymanie kapitału polega na zakazie wypłaty innych kwot niż zysk. Zysk podlegający wypłacie określony jest jako kwota wypłaty dla akcjonariuszy, która nie może przekroczyć sumy zestawienia zysków i strat ostatniego zakończonego roku obrotowego łącznie z zyskiem przeniesionym na następny rok obrotowy oraz z dokonanymi wypłatami z dywidendy w tym funduszy rezerwowych, pomniejszonej o stratę z poszczególnych lat obrotowych i o kwoty, które według ustawy i statutu zostały odprowadzone z funduszy rezerwowych. Akcjonariusze muszą zwrócić wypłaty niezgodne z prawem, które nie zostały przyjęte w dobrej wierze.

Kolejnym elementem ochrony kapitału jest generalny zakaz nabywania akcji własnych przez spółkę. Istnieją jednak wyjątki od tej zasady i są one dopuszczalne w szczególności w fazie obniżenia kapitału, fuzji, przypadku wypłaty z tytułu wygaśnięcia zapisu na akcje oraz ustawowo przewidzianej spłaty akcjonariuszy poprzez przyznanie rekompensat. Nabycie akcji własnych musi być zatwierdzone przez walne zgromadzenie. Powody zaś nabycia akcji własnych

¹² „Chodzi przy tym wyłącznie o przedstawiony w akcie założycielskim lub statucie rzeczywisty przedmiot przedsiębiorstwa”. Orzeczenie wstępne ETS (ETS 1990, I/4135) w przedmiocie wykładni o publikacji ogłoszeń (dyrektywa Dz. Urz. 1968, L 65/8).

¹³ Behrens P., *op. cit.*, s. 477.

¹⁴ „Osoby trzecie nie mogą powoływać się na ochronę postanowienia o nieważności spółek (art. 11.12 dyrektywy Rady 68/151 z marca 1968 r. o publikacji ogłoszeń, władzy reprezentacyjnej organów i nieważności spółek, (Dz. Urz. z 1968, L65/8), jeżeli istnienie spółki nie wynika z rejestru publicznego, ponieważ nie zostały jeszcze spełnione określone przez krajowe prawo formalności wymagane w odniesieniu do powstania spółki”, Orzeczenie wstępne ETS (ETS 1988, 4665).

¹⁵ Dz. Urz. z 1977 r., L 26/1 z późn. zm.

należy przedstawić w rocznym sprawozdaniu z działalności spółki. W każdym przypadku proces ten opiera się na zasadzie pozbawienia prawa głosu z akcji własnych.

Podwyższenie kapitału

Kapitał zakładowy może być podwyższony zarówno w drodze uchwały walnego zgromadzenia, jak też mocą decyzji właściwego organu kierowniczego na podstawie odpowiedniego zgodnego ze statutem upoważnienia (mówimy wtedy o kapitale zatwierdzonym). Termin kapitał zatwierdzony wywodzi się z prawa niemieckiego, w brzmieniu oryginalnym *genehmigtes Kapital*¹⁶.

Upoważnienie to musi być ograniczone co do wysokości i oznaczone terminem, wynoszącym maksymalnie pięć lat. Uchwała walnego zgromadzenia wymaga dla swej ważności większości przewidzianej dla zmian statutu.

Akcjonariuszom przysługuje prawo poboru nowych akcji. Prawo to może być ograniczone lub wyłączone poprzez uchwałę walnego zgromadzenia.

Obniżenie kapitału

Kapitał może zostać obniżony aż do ustawowej kwoty minimalnej, zwykle w drodze uchwały walnego zgromadzenia. Dla wniesionej uchwały wymagana jest większość 2/3 reprezentowanego kapitału lub większość zwykła, gdy zapewniane jest *quorum* przynajmniej połowy kapitału zakładanego. Nie mają być wypłacane akcjonariuszom żadne środki finansowe spółki w przypadku gdy nie czyni zadość żądaniom wierzycieli.

Zasada równego traktowania

Akcjonariusze zgodnie z prawem dyrektyw muszą być traktowani odpowiednio do wniesionego kapitału. Zasada równego traktowania musi więc być odnoszona do konkretnego rodzaju akcji. W przypadku gdy istnieje kilka rodzajów akcji, tu należy przestrzegać tej zasady w przypadku podejmowania decyzji o zmianach kapitału.

Ustrój Spółki Akcyjnej

Praktyka tworzenia nazw prawa unijnego w zakresie spółek kapitałowych zmierza w dwóch kierunkach:

1) W kierunku zbliżania systemów prawnych, stanowiących podstawę tworzenia władz spółki (organu kierowniczego, organu kontrolnego i organu uchwałodawczego).

¹⁶ *Niemieckie ustawy o spółce z o.o. oraz spółce akcyjnej. Teksty dwujęzyczne wraz z wprowadzeniem*, M. Luttera, tł. S. Hambura i A. Łukasik, Warszawa 1996 r., s. 234-235.

2) W kierunku uczestnictwa przedstawicieli pracowników w procesie podejmowania decyzji w przedsiębiorstwie.

Spółka akcyjna zorganizowana jest w formie korporacji. Wyróżniamy dwa systemy struktury administracyjnej spółki:

1) system monistyczny, który przewiduje tylko jeden organ

2) system dualistyczny, który przewiduje istnienie dwóch organów: organu kierowniczego oraz organu nadzorczego, sprawującego kontrolę na organem kierowniczym.

System monistyczny

W systemie monistycznym członkowie organu administracyjnego prowadzą sprawy spółki (członkowie z prawem zarządu) administrują spółką pod nadzorem członków tego organu, którzy nie prowadzą spraw spółki. Ci ostatni muszą znajdować się zawsze w większości. Członkowie z prawem zarządu są powoływani przez członków bez prawa zarządu, a członków bez prawa zarządu – z zastrzeżeniem regulacji w ramach współdecydowania pracowników – ustanawia walne zgromadzenie.

Jeden z członków z prawem zarządu musi być odpowiedzialny za kwestie osobowe i stosunki pracy. Członkowie bez prawa zarządu zobowiązani są do składania co kwartał sprawozdania członkom bez prawa zarządu. Członkowie bez prawa zarządu mają prawo otrzymania informacji, zasięgnięcia informacji i zasięgnięcia informacji i wglądu do dokumentów.

System dualistyczny

Charakterystyczne dla systemu dualistycznego jest to, że organ kierowniczy prowadzi sprawy spółki pod kontrolą organu nadzorczego. Członkowie organu kierowniczego powoływani są przez organ nadzorczy, zaś członków organu nadzorczego – z zastrzeżeniem regulacji w ramach współdecydowania pracowników – ustanawia walne zgromadzenie. Te same zasady stosowane są w przypadku odwoływania członków organów. Jeden z członków, podobnie jak w systemie monistycznym jest odpowiedzialny za kwestie osobowe i stosunki pracy. Organ kierowniczy ma obowiązek składania organowi nadzorcemu co kwartał sprawozdania i przedstawienie mu w odpowiednim terminie zamknięcie roku obrotowego. Organ nadzorczy zaś ma prawo otrzymywania informacji, zasięgnięcia informacji, wglądu do dokumentów. Decyzje o podstawowym znaczeniu dla przedsiębiorstwa organ kierowniczy może podejmować za zezwoleniem organu nadzorczego.

Walne Zgromadzenie

Zadania Walnego Zgromadzenia określone są przez szereg przepisów prawa dyrektyw. Zwyczajne (coroczne) walne zgromadzenie zobowiązane jest do zamknięcia roku obrotowego pod warunkiem, że te kompetencje nie są przekazane w ramach systemu dualistycznego organowi kierowniczemu i organowi nadzorcemu.

Nadzwyczajne walne zgromadzenie jest kompetentne w szczególności do zmian statutu. Zwołanie walnego zgromadzenia jest możliwe w każdym czasie, z tym, że obligatoryjnie jest raz w roku. Zwołania dokonuje organ kierowniczy bądź członkowie z prawem zarządu organu administrującego. Zwołanie możliwe jest też na wniosek akcjonariuszy, uczestniczący w kapitale spółki w określonej minimalnej wysokości. Ogłoszenie o zwołaniu walnego zgromadzenia powinno zawierać dzienny porządek obrad. Termin zwołania od chwili ogłoszenia bądź powiadomienia wynosi 21 dni. Każdy akcjonariusz uprawniony jest do udziału w walnym zgromadzeniu, pod warunkiem, że spełni wymogi formalne. Uchwały muszą być z reguły podejmowane zwykłą większością głosów, pod warunkiem, że ustawa bądź statut nie przewidują większości kwalifikowanej. Uchwały o zmianie statutu wymagają 2/3 reprezentowanego na zgromadzeniu kapitału. Nieważność uchwał może być stwierdzona, gdy występują wady formalne (wady w postępowaniu) bądź mają miejsce wady materialne (naruszenie prawa akcjonariuszy).

Odpowiedzialność członków władz

Za szkody spółki spowodowane w sposób zawiniony członkowie władz odpowiadają bez ograniczenia jako dłużnicy solidarni, niezależnie od podziału kompetencji. Decyzja o zwolnieniu z odpowiedzialności może być podjęta przez walne zgromadzenie. Dochodzenie roszczeń odszkodowawczych w imieniu spółki obciąża wszystkich innych członków władz. Mogą oni być przymuszeni przez walne zgromadzenie. Akcjonariusze mogą dochodzić roszczeń odszkodowawczych spółki, jeśli uczestniczą w kapitale spółki w określonej minimalnej wysokości również też jako wierzyciele, którzy nie otrzymali od spółki jakiegokolwiek zaspokojenia. Termin przedawnienia musi wynosić przynajmniej trzy lata. Regulacje w zakresie odpowiedzialności członków władz za osobiste szkody akcjonariuszy lub osób trzecich pozostają kwestią rozstrzyganą przez same państwa członkowskie.

Kompetencje władz spółki

Organy spółek kapitałowych posiadają liczne kompetencje.

Kompetencje prowadzenia spraw spółki przysługuje w spółce akcyjnej organowi kierowniczemu¹⁷ lub członkom z prawem zarządu organu administracyjnego. Sprawy związane z zamknięciem lub przeniesieniem przedsiębiorstwa lub poważnej części przedsiębiorstwa, istotne ograniczenie lub roszczenia działalności przedsiębiorstwa, istotne zmiany organizacji przedsiębiorstwa, rozpoczęcie lub zakończenie stałej współpracy z innymi przedsiębiorstwami wymagają zgody organu nadzorczego lub członków bez prawa zarządu organu administracyjnego. Organ prowadzący sprawy spółki jest kompetentny do reprezentowa-

¹⁷ Szajkowski A., [w:] Sołtysiński, Szajkowski, Szwaja, *Komentarz Kodeks handlowy, t. II, Uwagi do art. 366-417*, Warszawa 1996, s. 234-318.

nia spółki wobec osób trzecich. Ukształtowanie władzy reprezentacyjnej jako reprezentacji samodzielnej lub reprezentacji łącznej jest możliwe i nie podlega ograniczeniom.

Nadzór

Nadzór nad prowadzeniem spraw spółki obciąża organ nadzorczy lub członków bez prawa zarządu organy administracyjnego. Organ nadzorczy wyposażony jest w kompetencje niezbędne do wypełnienia prawa otrzymywania informacji, wglądu do dokumentów i prowadzenia kontroli. Dodatkowo niektóre szczególnie wyraźne decyzje organu prowadzącego sprawy spółki wymagają zgody organu sprawującego nadzór.

Zgromadzenie akcjonariuszy

Zgromadzenie akcjonariuszy posiada kompetencje do podejmowania decyzji o charakterze podstawowym, w szczególności dotyczą one: zmiany statutu, podwyższenia i obniżenia kapitału, fuzji, podziału spółki, zawarcia umowy o ustanowieniu dominacji (umowie o decydującym kierownictwie), rozwiązania spółki. Walne zgromadzenie zatwierdza zamknięcie roku obrotowego, podejmuje decyzję o przeznaczeniu zysku, powołuje członków organu nadzorczego lub członków bez prawa zarządu organu administracyjnego, powołuje rewidentów ksiąg rachunkowych oraz likwidatorów. Może też postanowić o dochodzeniu roszczeń odszkodowawczych przeciwko członkom władzy.

Współdecydowanie pracowników

W dużych przedsiębiorstwach system prawa akcyjnego stworzył możliwość uwydatnienia interesów pracowniczych w stosunku do kierownictwa przedsiębiorstwa. Regulacje ta obejmuje przedsiębiorstwa o liczbie zatrudnionych, przekraczającej 100 osób oraz spółki akcyjne. Przedmiotem współdecydowania jest nadzór nad prowadzeniem zarządu łącznie z decyzjami o podstawowych zmianach przedsiębiorstwa dotyczących interesów pracowniczych. Dlatego też reprezentacje interesów odnosi się do nadzoru spółki, który jest właściwy dla nadzoru nad wykonywaniem zarządu. Kwestie współdecydowania pracowników mogą być uregulowane w drodze ustawy w formie porozumień w ramach zbiorowych układów pracy. Przedstawiciele pracowników powoływani są w drodze wyborów. Wybory te muszą odbywać się według systemu wyborów proporcjonalnych. Muszą one być tajne i powszechne dla wszystkich zatrudnionych.

Rachunkowość

Dyrektywa Rady 78/855 z 9 października 1978 r. o zamknięciu rocznym spółek kapitałowych¹⁸ (reguluje ogólne zasady co do wystawiania dokumentów rachunkowych, porządek oraz treść bilansu rachunku zysków i strat, wycenę pozycji zamknięcia rocznego (roku obrotowego), treści załączników do tych dokumentów, sprawozdanie z działalności spółki, wymóg badania ksiąg rachunkowych. Ze względu na zakres i wielkość przedsiębiorstwa, jedynie spółki duże podlegają pełnym wymogom powyższej dyrektywy. Spółka duża występuje wtedy, gdy dwie z trzech następujących wartości progowych są przekroczone: 8 mln ECU sumy bilansowej, 16 mln ECU zysku obrotowego netto, 250 zatrudnionych. O spółce małej mówimy, gdy dwie z trzech następujących wartości progowych nie są osiągnięte: 2mln ECU sumy bilansowej; 4mln ECU zysku obrotowego netto, 50 zatrudnionych.

Fuzja i podział

Prawo dyrektyw dopuszcza możliwość zastosowania fuzji spółki akcyjnej we wszystkich państwach członkowskich. Pod pojęciem fuzji prawo dyrektyw rozumie przeniesienie całkowitego majątku jednej spółki tzw. spółki przejętej, na spółkę przejmującą w zamian za przyznanie akcji spółki przejętej oraz rozwiązanie tej ostatniej bez przeprowadzenia likwidacji. Regulacje unijne zawierają żądania skierowane do spółek łączonych – sporządzenia planu fuzji, który podlega ogłoszeniu oraz jego uchwaleniu przez walne zgromadzenie uczestniczących w fuzji spółek w drodze większości przewidzianej dla zmian. Organy kierownicze i administracyjne spółek uczestniczących w fuzji muszą sporządzać sprawozdanie z fuzji, w którym należy wyjaśnić i uzasadnić, zwłaszcza stosunek zamiany akcji. Niezależni biegli muszą przeprowadzić – kontrole planu fuzji dla każdej ze spółek uczestniczących w fuzji a także muszą ustosunkować się w sprawozdaniu kontrolnym do adekwatności stosunku zamiany akcji. Akcjonariuszom przysługują uprawnienia informacyjne, prawo wglądu do dokumentów.

Skutek fuzji polega na, że z mocy prawa następuje przejście majątku ze wszystkimi aktywami i pasywami. Członkowie organu kierowniczego i administracyjnego oraz biegli spółki przejętej podlegają odpowiedzialności cywilnoprawnej za naruszenie obowiązków.

Podział

Pod pojęciem podziału spółek rozumie się operację, w wyniku której jedna spółka, tzw. spółka podzielona przez rozwiązanie bez przeprowadzania likwidacji przenosi cały swój majątek z aktywów i pasywów na kilka innych spółek

¹⁸ Dz. Urz. z 1978 r., L 222/11.

w zamian za przyznanie akcji spółek. Regulacje unijne żądają sporządzenia planu protokołu oraz jego uchwalenia, który podlega ogłoszeniu oraz jego uchwaleniu przez walne zgromadzenia uczestniczących w podziale spółek w drodze większości przewidzianej dla zmian statutu. Organy kierownicze i administrujące spółek uczestniczących w podziale muszą sporządzić sprawozdanie z podziału, w którym należy wyjaśnić uzasadnienie zwłaszcza stosunek zamiany akcji. Niezależni biegli muszą przeprowadzić kontrolę planu podziału spółek. Akcjonariuszom przysługują uprawnienia informacyjne i prawo wglądu do dokumentów. Wierzycielom regulacje unijne zapewniają ochronę ich praw.

Skutek podziału polega na tym, że z mocy prawa następuje przejście majątku ze wszystkimi aktywami i pasywami. Członkowie organu kierowniczego i administracyjnego oraz biegli spółki podzielonej podlegają cywilnoprawnej odpowiedzialności.

Rozwiązanie i likwidacja

Rozwiązanie spółki akcyjnej w świetle regulacji unijnych może wystąpić w przypadku, gdy:

- upłynie termin trwania spółki,
- podjęta zostanie uchwała o rozwiązaniu przez walne zgromadzenie,
- sąd lub urząd administracyjny podejmie postanowienie o rozwiązaniu spółki.

Rozwiązanie musi się zasadniczo opierać na wyraźnym podjęciu decyzji, która podlega ogłoszeniu. Uchwała o rozwiązaniu może być podjęta w każdym czasie przez walne zgromadzenie. Postanowienie sądu lub decyzja urzędu powinny opierać się tylko na przyczynach przewidzianych przez ustawę lub statut, które dotyczą braków w założeniu spółki, sposobu funkcjonowania spółki lub prowadzenia przez nią działalności handlowej, osiągnięciu celu spółki bądź niemożności osiągnięcia tego celu.

Likwidacja

Likwidacja spółki prowadzona jest przez likwidatorów powołanych przez walne zgromadzenie spółki. Zadaniem likwidatorów jest sporządzenie zestawienia majątkowego. Likwidacja podlega ogłoszeniu łącznie z wezwaniem wierzycieli w celu przeprowadzenia postępowania konwokacyjnego podanym do wiadomości dwukrotnie. Likwidatorzy biorąc pod uwagę zgłoszenie wiarytelności dokonują planu podziału majątku, o którym należy powiadomić walne zgromadzenie. Wraz z przeprowadzeniem planu podziału dokonuje się zamknięcia likwidacji.

Zagadnienia wynikające z prawa koncernowego zostaną omówione w następnej publikacji.